De WOORDENAAR

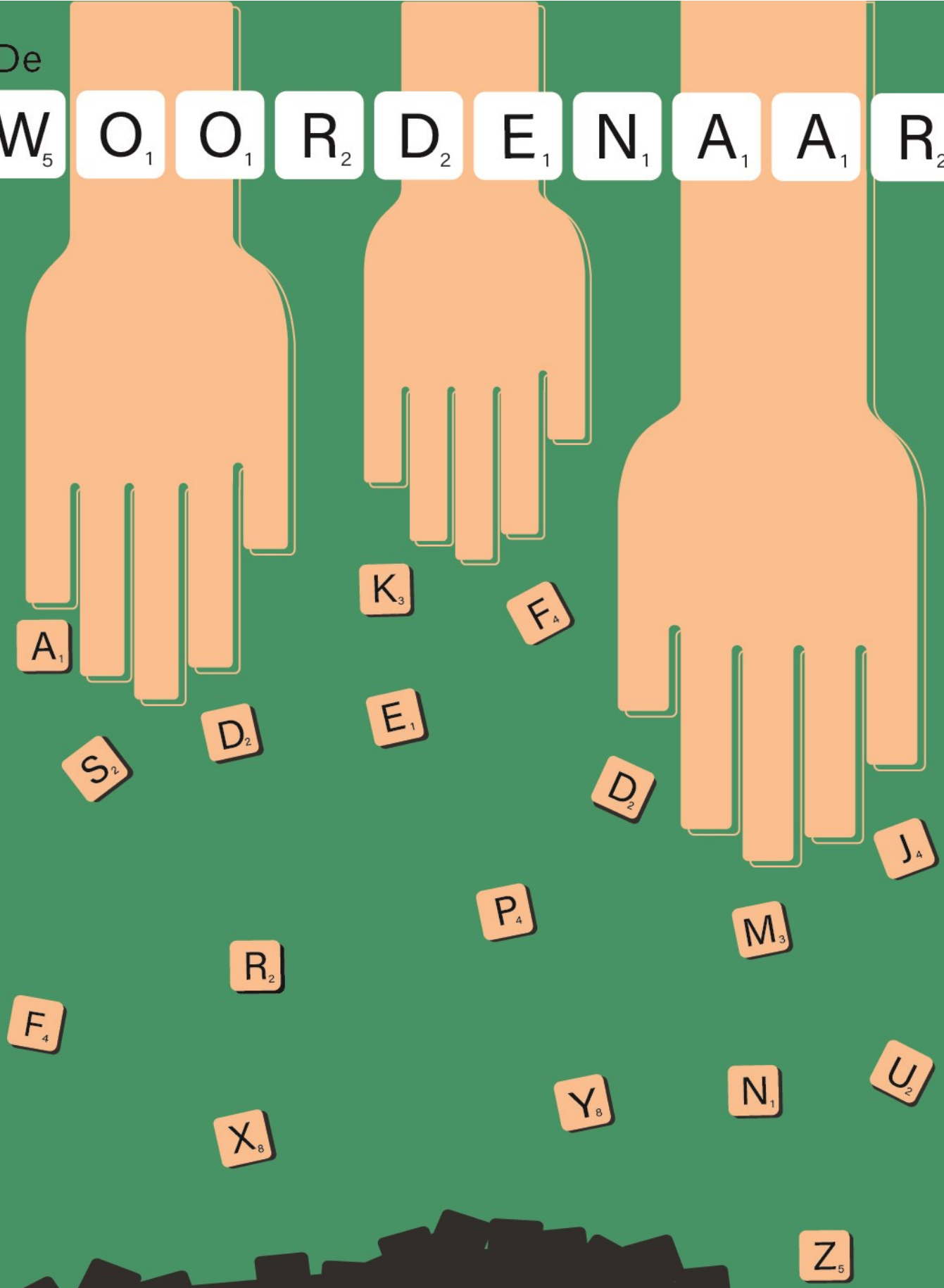

Contactblad voor scrabblespelers

MAART 2024

JAARGANG 33/ 1

Onder de auspiciën van het
Nederlandstalig Scrabbleverbond VZW

Verantwoordelijke uitgever: NTSV Holdestraat 42 8700 Tielt

Colofon

Jaargang 33 nr 1, maart 2024

Aan dit nummer werkten mee:
Gilbert Devos, Jean Donné, Greet Faes, Myriam Gallin, Bert Leyssens, Ronny Rutten, Freddy Van Looy, Bart Verbeke

Eindredactie en vormgeving:
Godelieve Monden

Drukwerk:
Budget-Copy

Het **volgend nummer** verschijnt 15/06/2024 (deadline 31/05)

Cover: F. Denys

Opmerkingen of ideeën?
Stuur naar: dewoordenaar@ntsv.eu

Bestuur NTSV:
Chantal Naessens, voorzitter & webmaster
Ronny Rutten, ondervoorzitter
Jan Wouters, secretaris
Martine Driegelinck, penningmeester
Bert Leyssens, raadslid

Rankingverantwoordelijken:
Ronny Rutten, Kurt Farasyn

Taalzaken:
'Stichting Woordenschat'
Coördinatie Ronny Rutten

Nieuwsflash:
De nieuwsflash van het NTSV is een informatiekanaal dat via e-mail wordt verspreid. Indien je deze wil ontvangen, mail dan naar webmaster@ntsv.eu

www.ntsv.eu

tijdschrift van het NTSV vzw
De Woordenaar

Inhoudsopgave

3	Voorwoord
4	Dik of dun: met scrabble altijd fun
5	Inheemse vogels in België en in Nederland
6 - 7	Bessen
8	Analyse IC Homerus Gent
9	Stichting Woordenschat
10 - 11 - 12	Surinaamse woorden
13	Analyse Seniorenkampioenschap Blanco Tielt
14 - 15	Edelstenen en mineralen
16	Analyse IC Ypsilon Heist
17	Porte-manteauwoorden - Uitroepen
18 - 19	Artistiek hoekje
20 - 21	Opvallende woorden uit de Interclubs van 2023 - Wormen en maden
22	Vervoegingsgekte - Vergeten (scheld)woorden
23	Puzzelhoekje

Seizoensplanning

30/03/2024	Interclub Blanco Tielt
01/05/2024	Dameskampioenschap Fair Play Destelbergen
04/05/2024	NTSV-Interclub te Bilzen
15/06/2024	Interclub Chipka Aalst
22/06/2024	Interland België-Nederland
27/07/2024	Interclub De Wase Sint-Niklaas
17/08/2024	Interclub Littera Tessenderlo

MATTEL®

van Dale

Voorwoord

Hoi scrabblevrienden,

Als u deze editie in handen krijgt piept de lente om de deur. Overal ontluikt de natuur en nodigt ons uit tijd buiten door te brengen. Laat maar komen!

Wordt dit de laatste editie? Via clubs en nieuwsflash is een oproep gelanceerd voor een nieuwe redactie voor De Woordenaar. Omwille van haar drukke activiteiten heeft Godelieve Monden te kennen gegeven de fakkel door te willen geven. Deze editie is de laatste die zij zal verzorgen.

Tot op heden is er nog geen opvolger(s) gevonden. De tijd dringt, hopelijk is er iemand van de leden die deze taak wil overnemen.

Niet alleen voor De Woordenaar dient een kandidaat/dienen kandidaten gevonden te worden.
Per 1 oktober 2024 leg ik al mijn taken binnen het bestuur neer omwille van gezondheidsredenen:

- Voorzitter/lid van het bestuur NTSV
- beheer website
- verspreiden nieuwsflash
- beheer ledenbestand

Het huidige bestuur kan niet alle taken overnemen en is daarom op zoek naar kandidaten die willen toetreden tot het bestuur. Voor het beheer van de website en verspreiden nieuwsflash hoeft men geen lid te zijn van het bestuur, daarvoor kunnen de nodige afspraken gemaakt worden.
Geïnteresseerden mailen naar webmaster@ntsv.eu.

Zelf blijf ik verder scrabbelen en actief als bestuurslid van mijn club, Blanco Tielt.

Ik wens u allen nog veel scrabbleplezier op clubwedstrijden, interclubs, kampioenschappen, …

Uw voorzitter,
Chantal Naessens

Dik of dun: met scrabble altijd fun ☺

Freddy Van Looy

Bij het bladeren in de SWL kom je soms iets tegen waarbij je even je wenkbrauwen fronst. Zeg nu zelf: wat denk je als je het woord **GEBREED** ziet staan?
Na wat denk- en opzoekwerk kom je er wel: GEBREED is het voltooid deelwoord van het werkwoord **BREDEN**. Wie denkt dat dat hetzelfde is als **VERBREDEN**, heeft het mis.
BREDEN heeft twee betekenissen. Bij de zeilvaart betekent het de ra's een minder scherpe hoek met de richting van de kiel doen maken', en in de smederij betekent het het vlak van een zeis platkloppen waardoor het breder wordt'.

Als je iets breder kan maken, kan je waarschijnlijk ook iets smaller maken. Zou het werkwoord **SMALLEN** dan ook bestaan? Inderdaad: kleiner of smaller maken of worden. Je kan **AFSMALLEN** en **VERSMALLEN**.

En hoe zit het werkwoorden die te maken hebben met 'langer' of 'korter'?
LANGEN als simpel werkwoord betekent simpelweg 'langer maken of worden'. Je kan dat werkwoord vooraan nog verlengen (HAHA!).

AANLANGEN betekent 'aanreiken'.
AFLANGEN wil zeggen 'van bovenuit iets toereiken', 'afgeven aan huis', 'afdokken, afschuiven' of 'kwaad van iemand spreken'.
BELANGEN is 'betreffen' of 'aanbelangen'.
ERLANGEN betekent 'verkrijgen, verwerven'.
OPLANGEN is 'naar boven aanreiken'.
UITLANGEN is 'te voorschijn halen' of 'toereiken'.
VERLANGEN ten slotte is 'begeren, willen'.

En kunnen we ook **KORTEN**? Jawel!
KORTEN is gewoonweg 'korter maken' of 'korter worden'.
Het werkwoord KORTEN kan je ook langer maken (weer HAHA!).
AFKORTEN is 'in de lengterichting kleiner maken', 'minder lang doen duren' of 'verkorten door weg te laten wat gemist kan worden'.
Je kan ook iets **BEKORTEN**, d.w.z. een brief, een reis of een leven korter maken.
INKORTEN kan ook. **OPKORTEN** betekent 'korter, minder worden'. **VERKORTEN** is ook weer 'korter maken of worden'.

Dingen kunnen laag of hoog zijn. Zijn daar ook werkwoorden voor? Jazeker!
LAGEN gebruikt men als het gaat over voegen in metselwerk: 'horizontaal gelijk liggen'.
BELAGEN is 'iemand op sluwe wijze bedreigen'.
VERLAGEN is 'lager maken' of 'lager worden'. Figuurlijk kan het ook 'zich lenen tot iets minderwaardigs' betekenen.
Andere verlengingen van LAGEN vooraan zijn natuurlijk mogelijk, maar dan hebben we te maken met vervoegingen van **LIGGEN**: **OMLAGEN**, **AFLAGEN** en **UITLAGEN**.

Iets totaal anders zijn **OPLAGEN** (meervoud van oplage), **GELAGEN** (meervoud van gelag) en **TOELAGEN** (meervoud van toelage). Iets heel aparts zijn **DOLAGEN** (meervoud van dolage, en dat is moerassige grond).

Even terug naar de titel van dit 'verhaal'...
DIKKEN is 'dik maken' of 'dik worden'.
Je kan **AANDIKKEN**, **INDIKKEN**, **OPDIKKEN** en **VERDIKKEN**, met telkens een voor de hand liggende betekenis.

DUNNEN kan ook: 'dunner maken' of 'dunner worden'.
Je kan **INDUNNEN**, **OPDUNNEN**, **UITDUNNEN** en **VERDUNNEN**.
INDUNNEN is een drukkersterm die betekent: 'een zetregel met 'wit' opvullen tot hij de juiste lengte heeft'.
Blijven enkel nog 'groter' en 'kleiner'…

KLEINEN kan: 'klein, fijn maken, verdelen'. Uiteraard kan **VERKLEINEN** ook.

Jammer genoeg kan GROTEN als werkwoord niet ;-)
Wat wel kan, is **BEGROTEN** en **VERGROTEN**.

Ziezo ... hiermee is onze kennis van werkwoorden weer een beetje vergroot!

Inheemse vogels in België en in Nederland

Gilbert Devos

Onlangs werd het jaarlijkse vogeltelweekend gehouden in Vlaanderen. De **huismus** kwam hier opnieuw uit als de meest gespotte standvogel in onze tuinen. De huismus houdt zich vooral op bij oudere huizen en gebouwen in een groene omgeving en broedt in allerlei holten en hoekjes. Hun balts en nestbouw gebeurt begin maart. De **ringmus** en **heggenmus** zijn nauw verwant en vooral de ringmus, kleiner en slanker van gestalte, vormt een bedreigde soort.

De **roodborst** is onze bekendste en meest geliefde tuinvogel. Ze zien er heel schattig uit met hun oranjerode borst, maar de mannetjes kunnen hevig met elkaar in de clinch gaan om hun afgebakende territorium te bewaken.

Begin maart hoor je vaak bij een wandeling in het loofbos het geroffel van de inheemse **specht** die een nest uithakt in gave of gedeeltelijk vermolmde boomstammen. Beide geslachten gebruiken het ritme van de eigenfrequentie van hun lijf om op de stam in te hakken en samen hun nest te bouwen. Ze vallen op door hun kleurrijk vederkleed.

De **merel** behoort tot de meest verspreide broedvogels in onze gewesten, en komt voor in tuinen, parken en bossen, maar ook in landbouwgebieden en in heidevelden. Zijn bekende welluidende, korte, fluitende zang kondigt het begin van het voorjaar aan.

De **roek** en de **kauw** treffen we meer aan op grasland en in landbouwgebieden met gefragmenteerde oudere loofbossen. Ze nestelen vooral in kolonieverband en worden door hun donkere kleur vaak met elkaar verward. Maar de grijze donzige hals en achterhoofd typeren specifiek de kauwensoort.

Een veel kleurrijker standvogeltje is de **ijsvogel**. Met zijn azuurblauwe vleugels, roest -oranje borst en buik en lichtblauwe mantel, stuit en staart valt deze sterk op in zijn habitat langs vijvers, beken en rivieren. Hij voedt zich met kleine visjes en waterinsecten. Zijn naam is zeer verwarrend omdat hij juist weinig bestand is tegen de koude en steeds minder voorkomt in onze streken.

De mezenfamilie is alom bekend en wijdverspreid in onze gebieden en kent vele soorten, van **pimpelmees** en **kuifmees** tot de grotere **koolmees** en **staartmees**. Elk lid van de familie heeft zijn specifieke uiterlijk, dat in de naam wordt beschreven, zoals het heldergele en blauwe verenkleed van de pimpelmees en de rechtopstaande kuif van de kuifmees. De staartmees heeft dan weer een staart die langer is dan zijn lijfje.

De **matkop** en de **glanskop** zijn ook neven van de mezenfamilie. Ze zijn te onderscheiden van mekaar door hun gezang; tweeledig bij de glanskop en eenlettergrepig bij de matkop.

Graag geziene standvogels in onze streken vormen de uilenfamilie. De **steenuil** is de kleinste van zijn soort en vinden we vooral rond grasland en weilanden. De meest bekende van de familie is de **kerkuil** met zijn hartvormig ronde gezichtssluier. Zijn onheilspellende schreeuw, vaak geuit in volle geruisloze vlucht, doet ons schrikken, maar horen we de laatste jaren steeds minder door gebrek aan zijn geliefkoosd voedsel, dat vooral uit muizen bestaat. De **bosuil** heeft door zijn ruime keuze van broedplaats en het brede voedselspectrum de overhand gehaald.

De **sperwer** en de **havik** zijn standvogels in bos en bosrijke cultuurlandschappen van zowel naald- als loofhout. Deze sterk op elkaar lijkende roofvogels zijn vooral te onderscheiden door hun iris, fel oranje bij de havik en donkergeel bij de sperwer.

Om te eindigen nabij de waterkant spotten we de **waterral**, die broedt in rietvelden, moerassen of in de begroeiing aan de oevers van meren en rivieren. Zeer geliefd voor hem is een mozaïek van dichte vegetatie met riet, zegge en lisdodde.

Bessen

Bessen kunnen best lekker zijn! Hieronder een groot aantal samengestelde woorden met 'bes'.
Alle 'besjes' zijn natuurlijk opgenomen in de SWL .

AALBES	vrucht van de aalbessenstruik, ook rode bes of trosbes genoemd
AARDBES	= aardbei
AÇAIBES	donkerblauwe bes van de açaipalm die zeer rijk aan vitaminen en antioxidanten is
ALPENBES	soort van ribes = krentenboompje
APPELBES	sterk behaarde struik met rode bessen
BLAUWBES	= bosbes
BORSTBES	vrucht van verschillende tropische planten, die door haar slijmerig, fris, zuurzoet, oplossend sap heilzaam werkt bij borstziekten = jujube
BOSBES	vrucht van verschillende, meestal in bossen groeiende heesterachtige planten
BRAAMBES	vrucht van de braamstruik
DOLBES	een andere naam voor bitterzoet
DOORNBES	= kruisbes
DUINBES	= wegedoornbes
EENBES	giftige plant waarvan de zwarte besvruchten met telkens één op een stengel zitten = wolfsbes, pariskruid
GEELBES	bes van verschillende soorten van wegedoorn, waaruit een gele kleurstof bereid wordt
GIFBES/GIFTBES	= zwarte gifbes = christoffelkruid
GOJIBES	in China geteelde bes van de boksdoorn, bekend om zijn rijkdom aan vitaminen en aminozuren, waaraan een gunstige werking op het organisme wordt toegeschreven
GOUDBES	vrucht van de goudbes = ananaskers, fysalis, Kaapse kruisbes
HAAGBES	haagappel, wilde bes, braam
HENNEBES/HINNEBES/ HUNNEBES	wilde framboos
HULSTBES	rode besachtige vrucht van de hulst
INCABES	= goudbes
INKTBES	Noord-Amerikaanse hulst met zwarte bessen
JOSTABES	in kleine trossen groeiende, blauw-zwarte bessensoort, kruising van zwarte aalbes en kruisbes
JUNIBES	rotsmispel
KEGELBES	vrucht van een conifeer waarvan de bladeren later vlezig worden
KIWIBES	kleine kiwi met dunne, haarloze schil
KLAPBES	= sneeuwbes = kruisbes
KRAAKBES	naam voor de blauwe en de rode bosbessen

KRUISBES	in verschillende variëteiten voorkomende, al of niet met stekelachtige haren bezette soort groengele of roodachtige, vrij grote bessen = klapbes = steekbes =stekelbes = stikbes
LELIEBES	bes van het lelietje-van-dalen (sneeuwklokje)
LOGANBES	vrucht van een plant die verkregen is door kruising van bramen en frambozen
MEELBES	boom uit het geslacht lijsterbes, met langwerpige, grijze, viltachtige bladeren
MIRAKELBES	zoete bes van een in Afrika voorkomende plant die, als je hem gegeten hebt, zuur of bitter voedsel zoet laat smaken
MOERBES	eetbare, op de braam lijkende schijnvrucht van de moerbeiboom = moerbei, = moerbeibes
MOOIBES	bepaalde sierheester met prachtige violette bessen
PEPERBES	vrucht van de peper
POWERBES	krachtbes
RIJSBES	zekere soort van bosbes uit de heidefamilie
ROTSBES	soort van altijdgroen heestertje met langwerpige bladeren en rozerode of witte bloemen = lavendelheide
SCHIJTBES	bes van de duin- en van de wegedoorn
SLEEBES	= sleepruim (een bepaalde pruimensoort)
STEEKBES	= kruisbes
STIKBES	= kruisbes
TALKBES	vrucht van de talkboom die, uitgekookt, een goede lampolie oplevert
TAYBES	rode besvrucht die een kruising is van een braam en een framboos
TROSBES	aalbes
VEENBES	soort van bosbes, waarvan de donker-bruinrode, zure bessen gekookt gegeten en in gebak verwerkt worden. de grote veenbes = cranberry
VLIERBES	vrucht van de gewone vlier, o.a. gebruikt om jam van te maken en ook gebruikt in de volksgeneeskunde
VOGELBES	gewone lijsterbes
WALDBES	gewone blauwe bosbes
WATERBES	= wateraardbei plant van het geslacht *Comarum* uit de rozenfamilie, die in België en Nederland vrij algemeen voorkomt
WIJNBES	rode aalbes Japanse wijnbes, cultuurplant uit Japan met eetbare vruchten
WINTERBES	bes die in de winter aan struiken zit de rode winterbes = hulst
WOLFSBES	= eenbes
WOUDBES	in ‘t wild in bossen groeiende bes
ZANDBES	= witte krodde
ZEEPBES	vrucht van de zeepboom
ZUURBES	berberis

Analyse IC Homerus Gent 13 januari 2024

Bert Leyssens

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
1	K	O	G			M	E	U	K	E		L			A
2	S	P	O	N	D	E	I			W	O	U	W	E	N
3										A	F	M	E	S	T
4				Z								E			H
5		Q	U	A	R	T	E	T		A	N	N	E	X	E
6				L						F					M
7		B	E	V	A	R	E	N		G			C	I	S
8	Z	E		E			B	O	Y	O			H		
9	E	G		N						D			A		
10	E	R											S		
11	R	i											S		
12		N						V	E	R	K	N	I	J	P
13		D											E		I
14		T								C	O	L	D	E	N
15															T

Deelnemers	:	121
Beurten	:	20
Totaalscore	:	947
Scrabbles	:	4
Solo's	:	2
Soloscrabbles	:	0
Hoogste beurtscore	:	86
Nulscores (gem./deelnemer)	:	1,27
Tops (gem./deelnemer)	:	7,99
Scrabbles (gem./deelnemer)	:	1,71
Getrokken blanco's	:	6
Beurten met Q	:	1

GELEGDE SCRABBLES

Beurt	8	ADHESIE - BARSHEID - CHASSIED - HAGEDIS - HALIDES
	13	SPONDEI
	15	BEVAREN - VERBENA
	18	BEGRINDT - GETRENSD - TERGENDS

SOLO's - DUO's - TRIO's

Beurt	8	DUO	Bruno De Bouvere en Jan De Ridder met CHASSIED
	19	SOLO	Bert Van Der Loo met VERKNIJP

TOPS - TOPPER(s)

Aantal	17	Jan De Ridder

NULLEN - TOPPER(s)

Aantal	4	Nathalie Osselaer - Roland Van Der Jeught - Lutgard Torfs - Mia Smolders - Conny De Rouck - Agnes Verhaegen - Stefan Devolder

CRUCIALE ZETTEN en ANDERE WEETJES

Beurt	4	De 6 spelers die HETMAN of ANTHEM vonden, eindigden allemaal in de top-10! Bert Leyssens, Jef Wuyts, Christel Moons, Hilde Machiels, Marc Baelde en Johan Vanluchene verloren hier hun 100%. Toen waren ze nog met 3.
	6-7	Respectievelijk Wesley Eikenaar en Bruno De Bouvere moeten de rol lossen bij Jan De Ridder, die zijn 100% zal aan weten te houden tot en met beurt 11!
	11	20 spelers wisten dat AFMEST goed was. 4 spelers wisten met AFMENT de schade te beperken tot 3 punten. Alle anderen verliezen hier minstens 20 punten.
	12	Door de nulscore van onder meer Jan De Ridder, nam Bert Leyssens hier definitief de leiding.
	13	Herman Theys en Lieve Vanderleyden waren de enige 2 spelers buiten de top-4 die deze scrabble wisten te vinden. Hier werden 44 bonuspunten vergaard op de rest van het deelnemersveld!
	1-10 15	In deze 3 beurten vonden meer dan 100 spelers de topzet.

Stichting Woordenschat

Ronny Rutten

Werking 2023 in functie van de SWL+ 2024

1. Samenstelling van een bestuursploeg:

a. Voorzitter: Ronny Rutten – NTSV
b. Penningmeester: Jeanette Bree – SBNL
c. Secretaris: Sebastiaan Klaassen – SBNL

2. Samenstelling ploeg vrijwillige medewerkers:

a. Algemeen taalwerk: Floris van Ouwerkerk, Jan De Ridder, Ronny Rutten en Wesley Eikenaar
b. Taalwerk scheikundige/wetenschappelijke termen: An Verbeke en Stefaan Roels

3. Werkzaamheden 2023:

a. Toevoeging aan de SWL van woorden die in VDO (Van Dale Online) werden opgenomen in de periode 1/01/2020 – 30/06/2022. Ze werden door de voormalige OTC voorbereid, maar niet opgenomen in de jaarlijkse aanpassingen. Nieuwe woorden werden in het verleden maar gelanceerd van zodra een nieuwe SWL in boekvorm verscheen. De Stichting Woordenschat (SW) wil nieuwe woorden jaarlijks toevoegen aan de SWL.

b. Voldoen aan de contractuele verplichting om de woorden die toegevoegd werden in de VDO tijdens de periode 1/07/2022 – 1/07/2023 te behandelen, d.w.z. ze toetsen aan de taalreglementen en ze voorzien van alle toegelaten flexies (meervouden, verkleinwoorden, werkwoordsvormen, …enz.). Nieuwe woorden (en schrappingen) worden door Van Dale aan de SW bezorgd. Helaas worden niet alle in de VDO aangebrachte wijzigingen gemeld, waardoor de scrabblebestanden nooit 100% zullen overeenkomen met de inhoud van de VDO.

c. Werken aan een SWL+, door naast de SWL die volledig gebaseerd is op de VDO een bijkomende PLUS-lijst samen te stellen. Er wordt daarbij geput uit bestanden die eigendom zijn van het Instituut voor de Nederlandse Taal (IvdNT). De Stichting verricht ook eigen taalwerk. Woorden die voorkomen op de site woordenlijst.org komen in aanmerking om aanvaard te worden als toegelaten scrabblewoorden. Ook woorden die ontbreken in bepaalde 'rijtjes' kunnen toegevoegd worden. Enkele voorbeelden van gerealiseerde toevoegingen:

- 681 samenstellingen met EX-
- 201 samenstellingen met -OXIDE
- samenstellingen van maanden en -ZON (naast JUNI- en JULIZON nu ook o.a. MEIZON)
- woorden eindigend op -GEVERFD die in woordenlijst.org staan (vb. GEELGEVERFD)

4. Aanpassing van het bestaande dossier met 1116 door de toenmalige OTC toegevoegde GE-woorden.

- 222 GE-woorden werden behouden omdat ze voorkomen op woordenlijst.org
- 322 GE-woorden werden behouden omdat ze voldoen aan andere objectieve criteria.

Meer dan 50% van de destijds toegevoegde GE-woorden worden niet langer als correct aanvaard.

Extraatjes 2024

De stichting streeft ernaar om van Van Dale te bekomen dat NTSV- en SBNL-leden zich aan een voordelige prijs kunnen abonneren op de Van Dale Online. Nieuws daaromtrent volgt asap.

De makers van WordCrex zullen op vraag van de Stichting ervoor zorgen dat gespeeld kan worden met *alle* scrabblewoorden. Naast de woorden uit VDO dus ook de woorden die door de stichting werden toegevoegd.

Surinaamse woorden opgenomen in SWL

Jean Donné

Achter een vrij respectabel aantal woorden in het van Dale woordenboek vinden we de afkortingen SR en Sranan. Die staan achtereenvolgens voor Surinaams-Nederlands en voor Sranantongo.
Voor we overgaan tot een opsomming, willen we toch even ingaan op de complexe taalsituatie in Suriname.
Het Nederlands is nog altijd de voertaal in Suriname. Op school, tijdens vergaderingen en op radio en televisie wordt Nederlands gesproken. Ook kranten, boeken en tijdschriften verschijnen in het Nederlands.
Dat wil overigens niet zeggen dat iedereen er de Nederlandse taal even goed beheerst.
In het binnenland is het voor oudere generaties soms pas de derde taal, na die van de eigen stam en het Sranantongo (letterlijk Surinaamse tong), ook wel aangeduid als het Surinaams.
Het Sranantongo, dat als straattaal geldt, vormt een duidelijke weerspiegeling van de nationale geschiedenis met de opeenvolgende overheersers en tot slaaf gemaakte Afrikanen.
De taal ontwikkelde zich in de slavernijperiode tot een middel voor de slaaf gemaakten om onderling te communiceren zonder dat hun Hollandse meester het begreep.
Onderlinge communicatie tussen de slaaf gemaakten was immers nauwelijks of niet toegestaan.
Dat laatste was toch al een probleem omdat de tot slaaf gemaakten van verschillende stammen kwamen en elkaar lang niet altijd konden verstaan.
Gaandeweg ontwikkelde zich een gemeenschappelijke taal vol verbasterde leenwoorden uit het Afrikaanse talen, het Nederlands, Engels en Portugees. Deze taal van de tot slaaf gemaakten vormde de basis van het huidige Sranantongo.

Tegenwoordig is het de contacttaal voor alle bevolkingsgroepen. Hindoestanen, Javanen, Brazilianen, Guyanezen, Chinezen spreken hun eigen taal, maar zodra ze iemand uit een andere etnische groep iets duidelijk willen maken, gebeurt dat in het Sranantongo en niet in het Nederlands.

Enkele voorbeelden van typisch Surinaamse werkwoorden en uitdrukkingen:

- **BALJAREN**: tieren, schreeuwen, tekeergaan, stoeien, ravotten
- **DJAKKEN**: een voertuig met een krik opvijzelen (***djak*** *(-s)*= krik)
- **DOZEREN**: egaliseren, gelijkmaken met een ***dozer*** *(-s)*= bulldozer
- **FAWAKA**: Hoe gaat het?
- **HANGMATTEREN**: (hangmatteerde, heeft gehangmatteerd): in een hangmat slapen; vrij algemeen gebruik in het binnenland van Suriname; alleen toeristen slapen er in een bed.
- **PINAREN**: het moeilijk hebben, tekortkomen
- **VOETEREN**: te voet gaan, lopen

Surinaamse zelfstandige naamwoorden:

- **BACOVE** *(-n/-s)*: (kleine) bananen die rauw gegeten kunnen worden in tegenstelling tot bakbananen of kookbananen
- **BAK(K)ELJAUW** *(g.mv.)*: geweekte en aan lappen gesneden stokvis
- **BAKRA** *(-'s)*: blanke (met name een Nederlander)
- **BAKRU** *(-'s)*: kleine, boosaardige bosgeest
- **BASTIAAN** *(-s)*: zwarte opzichter over andere slaven, vroeger op een plantage
- **BASYA** *(-'s)*: assistent van de dorpskapitein, een door de overheid benoemd dorpshoofd bij bosnegers en indianen
- **BLAKAMAN** *(-s)*: neger
- **BOMBA** *(-'s)*: benaming van speciale toezichthouders op Nederlandse slavenschepen. De bomba's waren vrije Afrikanen die op de schepen als tussenpersonen fungeerden. Ze gingen als een soort tolken, maar ook als bewakers met de slavenschepen mee.
- **BONU*:*** 1. *(g.mv.)*: witte magie (in het wintigeloof); 2. *(-'s)*: bonuman of bonuvrouw
- **BONUMAN** *(-s/-nen)*: sjamaan, witte magiër, traditioneel natuurgenezer,wintipriester (ook ***bonuvrouw***)
- **BOYO** *(-'s)*: Surinaamse cake met cassave als hoofdingrediënt
- **BOSPOLITIE** *(g.mv.)*: een vogel in de Surinaamse jungle met het geluid van een politiesirene. Zo waarschuwen ze elkaar als er gevaar dreigt. In Van Dale heeft dit woord enkel volgende betekenis: "politie die het toezicht heeft op het bos".
- **BUITENVROUW** *(-en)*: naast een wettige echtgenote of vaste concubine een partner die elders woont. Aangezien slaven niet mochten trouwen, is dit verschijnsel ingebakken in de marroncultuur. Een ***binnenvrouw*** is een vrouw met wie men een officiële relatie (huwelijk, partnerschap) heeft.

- **BURU** *(-'s)*: afstammeling van de Nederlandse boeren die in Suriname kwamen in de negentiende eeuw.
- **DIEVENIJZER** *(-s)*: hekwerk voor deuren en ramen om inbraak te verhinderen
- **DOKUN** *(-s)*: lekkernij gemaakt van cassave en kokosnoot. Het mengsel wordt gewikkeld in stukjes bananenblad en daarna dichtgebonden en in een pot met kokend water gestopt tot het gaar is.
- **DRESIMAN** *(-s/-nen):* medicijnman (wonder)dokter
- **DYUKA** *(-'s)*: in groepsverband in de bossen levende, de slavernij ontvluchte vrije zwarten of in vrijheid geboren afstammelingen van deze voortvluchtigen, ook wel ***bosnegers*** of ***marrons*** genoemd.

- **DYOGO** *(-'s)*: een literfles bier
- **DYUL** *(g.mv.)*: een soort spel waarbij een rechthoekige figuur op de grond wordt getekend
- **FIETJEBAL** *(g.mv.)*: tafelvoetbal
- **GRANMAN** *(-s)*: stamhoofd bij de bosnegers of marrons. Hij duidt een kapitein of ***basya*** aan. De kapitein bemiddelt o.a. bij conflicten aangezien er in die gebieden geen politie is.
- **HOSSEL** *(-s)*: baantje, bijbaantje, incidenteel handeltje waarmee men wat kan verdienen; ook w.w. ***hosselen*** of ***horselen***
- **KANKANTRI** *(-'s)*: wilde kapokboom. Hij komt overal voor in Suriname en wordt enkel in hoogste nood gerooid. In Suriname bestaat het geloof dat de boom de mensen beschermt en dat hij nooit valt waar mensen wonen. Wie hem omhakt, roept ongeluk over zichzelf af.
- **KORAALBOOM** *(-en)*: tropische, vlinderbloemige boomsoort met vuurrode bloemen. De koraalboom wordt in Suriname de ***koffiemama*** of ***koffiemoeder*** genoemd. Als stikstofverzamelaar geeft hij de bodem als het ware een stikstofbemesting waardoor de koffiestruiken weliger groeien. Bovendien geeft hij schaduw aan de koffieplanten en ook aan de plukkers op de plantages.
- **KORJAAL** *(-alen)*: boot van een uitgeholde boomstam met verhoogde boorden
- **KOSTGROND** *(-en)*: stuk land waarop men producten voor eigen gebruik teelt. Gemeenschappen van gevluchte slaven leggen ook nu nog in de dorpen langs de Boven-Surinamerivier kostgrondjes aan in het oerwoud. Het zijn stukjes land die geschikt gemaakt zijn voor het telen van gewassen voor eigen gebruik. Heeft een man een binnenvrouw en ook enkele buitenvrouwen dan dient hij voor ieder een kostgrondje te zorgen. Inheemse mannen zelf beschouwen het als vernederend om op het land te werken. De mannen jagen in het bos op allerhande soorten dieren of ze zijn aan het werk aan de rand van het dorp waar o.a. ***korjalen*** uit boomstammen worden vervaardigd.
- **KWEEKJE** *(-s)*: niet-gelegaliseerd pleegkind dat diensten verricht
- **LERIMAN** *(-s/-nen)*: leerkracht, geleerde
- **LUKUMAN** *(-s/ -nen)*: in het wintigeloof de medicijnman, m.n. in zijn rol van ziener, waarzegger
- **MARIPA** *(-'s)*: palmsoort, maar ook de vrucht daarvan
- **MATAPI** *(-'s)*: lang gevlochten pers die gebruikt wordt om het vocht uit de bittere cassave te halen
- **MOTYO** *(-'s)*: hoer, slet, prostituee
- **NAPI** *(-'s)*: aardvruchtsoort
- **OBIYA** *(-'s)*: voorwerp met magische kracht
- **OBIYAMAN** *(-s/-nen)*: medicijnman in het wintigeloof
- **PADIE** *(g.mv.)*: ongepelde rijst

- **PANGI** *(-'s)*: traditionele omslagdoek, oorspronkelijk als lendendoek gedragen door boslandcreoolse vrouwen; thans wel als wikkelrok om de heupen gedragen, al dan niet over een ander kledingstuk. De manier waarop de *pangi* wordt omgeslagen geeft hun (huwelijkse) status aan.
- **PAKSOI** *(g.mv.)*: een soort bittere bladgroente
- **PAPAYA** *(-'s)*: gevlochten slaapmat (ook ***papaye***)
- **PASTIFI** *(-'s)*: spleetje tussen de voortanden
- **PIAI** *(-s),* **PIAIMAN** *(-s/-nen)*: priester uit de indiaanse godsdienst die ook fungeert als genezer van bovennatuurlijke ziektes
- **PINABLAD** *(-en/-eren):* blad van de ***pinapalm*** of ***podosiri***..De Surinaamse ***marrons*** gebruiken deze bladen als dakbedekking. Omdat dit een zeer arbeidsintensief proces is, gebruikt men tegenwoordig bijna uitsluitend zinken platen die wel veel minder verkoeling geven.
- **POENIE** *(-s),* ***poentje*** *(-s)*: vrouwelijk geslachtsdeel
- **POM** *(g.mv.)*: ovenschotel van kip in geraspte ***pomtayer***
- **POMTAYER** *(-s)*: soort van *tayer*, gebruikt als smaakgevend element van *pom*
- **SCHAAFIJS** *(g.mv.)*: Surinaams gerecht bestaande uit geschaafd ijs overgoten met siroop en (soms) kokosmelk
- **SCHUIER** *(-s):* tandenborstel; ook ***tandenschuier***
- **SLAAPPAK** *(-ken)*: pyjama
- **SLIJSJE** *(-s)*: plakje; een *slijsje* komkommer, tomaat ...

- **SULA** *(-'s)*: stroomversnelling, waterval
- **TAKI** *(-'s)*: praatje
- **TAYER** *(-s),* **TAYERBLAD** *(-en/ -eren)*: soort van bladgroente, gelijkend op spinazie maar lekkerder
- **TELEFOONBOOM**: boom die een zeer ver dragend geluid maakt als men met een stok op de plankwortels van de stam slaat. Je hoort het geluid meer dan 3 km verder in de jungle. De plankwortels zijn zeer geschikt om er peddels van te maken.
- **TORI** *('s)*: verhalen, praatjes
- **TREKKOFFIE** ***(****g.mv.)*: drank bereid door gemalen koffie met kokend water te begieten
- **TYUKU** *(-'s)*: steekpenning. Het feit dat Suriname een land is waarin men vooral met cash geld werkt, draagt bij tot de verregaande corruptie.
- **TYURI** *(-'s)*: zuigend of smakkend geluid dat irritatie, afkeuring of verachting uitdrukt
- **WARIMBO** *(-'s)*: plant waarvan de stelen gebruikt worden voor het maken van vlechtwerk
- **WINTI** *(-'s)*: bovennatuurlijk wezen in de Afro-Surinaamse godsdienst die zich met de snelheid van de wind kan verplaatsen en opgeroepen kan worden met speciale, sterk ritmische muziek en zich dan manifesteert aan een medium dat in trance is.
- **WISI** *(g.mv.)*: 1. zwarte magie, kwaadaardige betovering; 2. *(-'s)*: drager van wisi (1), bv. gifmengsel of een voorwerp met schadelijke magische kracht
- **WISIMAN** *(-s/-nen)*: zwarte magiër (in het wintigeloof), ***wisivrouw***
- **ZUURZAK** *(-ken)*: : verfrissende vrucht ter grootte van een meloen
- **ZUURZAKBOOM**: boom waaraan de zuurzak groeit, *nangka*
- **ZWAGERIN** *(-nen),* **ZWAGERES** *(-sen):* schoonzus
- **ZWAMP** *(-en)*: moeras

De Surinaamse trots over de schoonheid van hun land kan niet beter weergegeven worden dan in het onderstaande gedicht dat te lezen staat op een monument in Paramaribo.

TOEN GOD DE WERELD SCHIEP

Toen God de wereld schiep
trok hij met eigen hand
de grenzen breed en diep
en hoog rondom ons land

De blauwe zee, die deint ten noorden,
de zuidgrens hoogop torend in een bergfestijn,
de oost- en westgrens, machtige accoorden
der rivieren MAROWIJN en CORANTIJN

Voor ons is geen natuur zo schoon
nergens is het woud zo vroom
er is geen kreek, geen waterval
in een ander land of ergens in 't heelal,
die zo aangrijpend tot ons spreekt
en zo teder onze harten breekt.

Coen Ooft
Paramaribo, 7 mei 1966
Surinaamse dichter en politicus

Analyse Seniorenkampioenschap Blanco Tielt 10 februari 2024 Bert Leyssens

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
1	B	E	H	E	I			T							
2		R	O	N	D	K	L	O	P	P	E	N	D	E	
3	K	A	F	T				N							
4	R							E			J	A	J	E	M
5	U				T	O	N	N	A	G	E	S			
6	I		S	L	E	F		D							
7	M			U			W	E	V	e					S
8	T			X				N	A	R	O	L	D	E	N
9			Z	E	N										O
10			O	H	A									W	E
11			N	U	S			K	E	Z	E			E	I
12			E	T					G	E	B	I	G	D	E
13			N												R
14												Y	A	M	S
15															

Deelnemers	:	83
Beurten	:	19
Totaalscore	:	1070
Scrabbles	:	5
Solo's	:	2
Soloscrabbles	:	0
Hoogste beurtscore	:	116
Nulscores (gem./deelnemer)	:	0,76
Tops (gem./deelnemer)	:	9,82
Scrabbles (gem./deelnemer)	:	4,18
Getrokken blanco's	:	7
Beurten met Q	:	3

GELEGDE SCRABBLES		
Beurt	1	NAROLDE - OERLAND - ONDERLA
	2	INSNOERE - SENIOREN - SNOEIER
	5	NOTERENDE - ONTERENDE - TOERENDEN - TONENDE - TONENDEN
	7	AGNOSTE - AGNOSTEN - AGNOSTJE - HANGSLOT - NAGONST - NAOOGST - NASLOEGT - OERANGST
		ONGEPAST - ONTGASSE - ONTGAST - ONTGASTE - ROTGANS - STAROGEN - TONNAGES
	8	KLOPPEND

SOLO's - DUO's - TRIO's			
Beurt	4	DUO	Dirk Van Den Herrewegen en Danny Beyens met GEBIGDE
	7	TRIO	Jan De Ridder - Bertrand De Bouvere en Ronny Rutten met TONNAGES
	9	SOLO	Antoin Meerschaert met RONDKLOPPENDE

TOPS - TOPPER(s)		
Aantal	16	Jan De Ridder
NULLEN - TOPPER(s)		
Aantal	5	Maria Spinoy

CRUCIALE ZETTEN en ANDERE WEETJES		
Beurt	7	Danny Beyens, die net als Dirk Van Den Herrewegen op dat moment nog aan 100% speelt (382p) en Linda De Groote (378p) missen de topzet en tuimelen van de top-3 uit de top-10.
	9	Antoin Meerschaert soleert met een 13-letterwoord en komt hiermee aan de leiding, tot beurt 13. Pas in de laatste beurt verliest Antoin zijn top-3 notering. Marc Clauwaert is de enige die de nog 52 punten wist te sprokkelen.
	13	BEHEI werd door 5 spelers gevonden die frequent aantreden in de competitie bij 't Peirt Dendermonde. Jan De Ridder, Willy Van Laethem, Dirk Van Den Herrewegen, Patrick Desmet en Katia Deprez.
	14	Jan De Ridder, Rita Hofman, Herman Theys en Tina Verdonckt hebben ervaring met een LUXEHUT. Wie bij wie slaapt, moeten ze onderling maar uitvechten.

Edelstenen en mineralen

Edelstenen worden natuurlijk in sieraden gebruikt, maar het gebruik van edelstenen & mineralen tegen spirituele, geestelijke of lichamelijke klachten is al een zeer oude therapie. Vele natuurvolken wisten al heel vroeg dat stenen geneeskrachtige invloed uitoefenen op het denken en voelen. Maar ze gebruikten de stenen ook als amuletten. Doorheen heel de geschiedenis en bij veel verschillende volkeren is deze kennis altijd van groot belang gebleven. Onderstaand een keuze van enkele 'scrabblebare' edelstenen.

ADULAAR *(g.mv.)* = maansteen

ALBIET *(-en)* een kleurloze, witte, bruine, groene of blauwe steen met een glasachtige glans

ALUNIET *(g.mv.)* ontstaat door de inwerking van zwavelhoudend water op aluminiumrijk gesteente

ANATAAS *(g.mv.)* bros, metaalkleurig mineraal, een dioxide van titaan

APATIET *(g.mv.)* een doorzichtige, soms fluorescerende steen met een glasachtige tot half harsachtige glans.

AUGIET *(-en)* elk van de mineralen die bestaan uit mengkristallen van silicaten

AZURIET *(g.mv.)* blauw kopererts, vaak in sieraden verwerkt en sinds eeuwen als pigment gebruikt

BARIET *(g.mv.)* behoort tot de sulfaten. Het kan o.a. kleurloos, wit, geel, grijs en blauw zijn. Het is transparant, doorschijnend of opaak en heeft een glas- of parelglans.

BIOTIET *(g.mv.)* een veel voorkomende donkere micasoort. Het kan zwart, grijs, donkergroen en bruin van kleur zijn. Het mineraal is opgebouwd uit dunne laagjes die makkelijk afbrokkelen.

BISMUT *(g.mv.)* een broos zwaar metaal met een witte kleur en een zilver-roze glans. Het is het enige zware metaal dat niet giftig is.

CALCIET *(g.mv.)* een veel voorkomende en relatief zachte steensoort. Het behoort tot de carbonaten en is doorzichtig of doorschijnend met een glasachtige glans.

CARNEOOL *(-olen)* een bloed- of vleesrode, zelden witte, variëteit van chalcedon

CINNABER *(g.mv.)* een kwiksulfide dat sinds de oudheid gebruikt wordt als erts om kwik uit te winnen

CITRIEN *(g.mv.)* gele kwarts = citrine

CUPRIET *(g.mv.)* roodkopererts

DIOPTAAS *(g.mv.)* een smaragdgroen mineraal

DOLOMIET *(g.mv.)* een doorzichtige tot doorschijnende steen die een glasachtige tot parelmoerglans heeft

ESSONIET *(g.mv.)* een oranje tot roodbruine granaatsoort

FLUORIET *(g.mv.)* kan donkergeel, groen, blauw, violet of zwart van kleur zijn. De steen is doorzichtig met een glasachtige glans.

FULGURIET *(-en)* dondersteen die ontstaat door een blikseminslag in kwartsrijke grond

GABBRO *(-'s)* grofkorrelig gesteente dat bestaat uit basisch plagioklaas en augiet

GIRASOL *(g.mv.)* maansteen

HEMATIET *(g.mv.)* bloedsteen

HESSONIET *(g.mv.)* = essoniet

JASPIS *(-sen)* een onzuivere kwartsvariant, opaak en kan verschillende streepachtige patronen en kleuren vertonen

KORUND *(-en)* een mineraal, in hardheid alleen door diamant overtroffen

LAZURIET *(g.mv.)* lapis lazuli

LIMONIET *(g.mv.)* moeraserts

MAANSTEEN *(-stenen)* wittige, grijzige of blauwige variëteit van adulaar, bestaande uit kiezelzure aluinaarde en kiezelzure kali

MAGNESIET *(g.mv.)* een magnesium bevattend mineraal. De steen is kleurloos, wit en geel tot bruin en is doorschijnend tot doorzichtig met een glasachtige glans.

MAGNETIET *(g.mv.)* magnetisch ijzererts in de vorm van kleine zwarte korrels

MALACHIET *(g.mv.)* groen gekleurd kopererts van bladerige of dichte structuur

MARCASIET *(g.mv.)* een goudgeel mineraal, modificatie van ijzersulfide, waarvan de gewone vorm pyriet heet.

MARIAGLAS *(g.mv.)* een witte of kleurloze selenietsoort met een gelaagde structuur

MELANIET *(g.mv.)* fluweelzwarte granaatsoort

MOSAGAAT *(-agaten)* agaat met insluitsels die doen denken aan mos

NATROLIET *(g.mv.)* een wit- of geelachtige delfstof met glasglans

NEFELIEN *(-en)* weke smaragd

NEFRIET *(-en)* groene jade die zachtgroen tot donkergroen kan zijn.

NEVELSTEEN *(-stenen)* = nefelien

OLIVIJN *(g.mv.)* een veelvoorkomende groep mineralen en is groen, geelgroen of roodbruin van kleur

PYRIET *(g.mv.)* een mineraal van een metaalachtige, bleekgele, enigszins op goud lijkende kleur, dat als erts in de bodem wordt aangetroffen.

PYROOP *(g.mv.)* edelgesteente, een variëteit van granaat met een geelrode kleur

SCHEELIET *(g.mv.)* mineraal dat voornamelijk bestaat uit calciumwolframaat en waaruit wolfraam wordt bereid

SELENIET *(-en)* een gipskristal dat wit, oranje, bruin of groen van kleur kan zijn

SHUNGIET *(g.mv.)* uiterst zeldzaam gesteente dat voorkomt op vierhonderd kilometer ten noordoosten van Sint-Petersburg

SPINEL *(-len)* in kristalvorm voorkomend, uit leem- en talkaarde bestaand groen, rood of geel, zeer hard en sterk glimmend edelgesteente

TEKTIET *(-en)* glasachtige steen die hier en daar gevonden wordt en door sommigen als meteoriet werd beschouwd

TITANIET *(g.mv.)* silicaat van calcium en titaan met wisselende hoeveelheden andere elementen, grondstof voor winning van titaan

TOERMALIJN *(-en)* mineraal, dat grotendeels uit silicaten bestaat en bijzondere elektrische en optische eigenschappen heeft. De blauwe en groene soorten worden tot de edelgesteenten gerekend.

WULFENIET *(g.mv.)* mineraal dat voornamelijk uit loodmolybdaat bestaat

ZINKIET *(g.mv.)* gekristalliseerd mineraal zinkoxide met rode i.p.v. witte kleur, ook rood zinkoxide genoemd

ZIRKOON *(-en)* een niet zeer hard mineraal met sterk wisselende kleur, variërend van bruin tot groen, blauw, rood, goudgeel, en kleurloos, vanwege de sterke glinstering vaak, als halfedelsteen, gebruikt voor het maken van sieraden

Analyse IC Ypsilon Heist 28 januari 2024

Bert Leyssens

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O
1						a	D	E				Z			
2						L	E	X			B	E	T		
3							L	A			E	G	O		
4								M			G	E	T		
5			P	E	R	U	N	A	G	E	S		E		
6	H			R		H	U						N		
7	I			E	N			W	A	V	S				
8	J			C	O	N	F	E	R		A	F	N	A	M
9	M	A	Y	O	R								U		
10		B	O	D	I	N	N	E	N				K		V
11				E	T								E		O
12				S			T	W	E	E	Z	I	T		S
13								E					E	I	S
14								L	O	C	K	E	N	D	e
15								K							N

Deelnemers	:	101
Beurten	:	22
Totaalscore	:	970
Scrabbles	:	3
Solo's	:	2
Soloscrabbles	:	0
Hoogste beurtscore	:	82
Nulscores (gem./deelnemer)	:	1,30
Tops (gem./deelnemer)	:	5,94
Scrabbles (gem./deelnemer)	:	0,30
Getrokken blanco's	:	4
Beurten met Q	:	6

GELEGDE SCRABBLES		
Beurt	4	ERECODES
	5	PERUNAGE
	13	BODINNEN

SOLO's - DUO's - TRIO's			
Beurt	5	TRIO	Jan De Ridder - Jan Cornet en Bruno De Bouvere met PERUNAGE
	8	SOLO	Dave De Schacht met NUKETE
	10	DUO	Familie Jos en Bert Leyssens met TWEEZIT
	13	TRIO	Jan De Ridder - Bruno De Bouvere en Annemie De Waele met BODINNEN
	20	SOLO	Bert Leyssens met NORIT

TOPS - TOPPER(s)		
Aantal	16	Jan De Ridder

NULLEN - TOPPER(s)		
Aantal	5	Hedwig Clymans

CRUCIALE ZETTEN en ANDERE WEETJES		
Beurt	2	Meteen 25 nulscores, hoofdzakelijk met de foutieve aanbouw CONFERS.
	3	Top-3: William Callewaert alleen aan de leiding met 104 punten, gevolgd door Christine Smulders-Feijen en Wim Aarts met 103 punten.
	4	24 spelers haalden met hun ERECODES minstens 54 punten meer dan de rest. 16 ongelukkigen haalden hier een nulscore.
	5	Het trio wist hier, opnieuw, verschroeiend uit te halen door minstens 39 punten meer te scoren dan een 3-tal dat met PAGER nog 43 punten wist te vinden.
	12	Maar liefst 93 spelers vonden hier de topzet. Beurt 18 kwam het dichtst in de buurt met 87 tops.
	13	40 nulscores! De stand wordt hier min of meer in een beslissende plooi gelegd.
	22	Greet Moerman haalt nog een nul in de laatste beurt en verliest zo haar plaats in de top-10.

Porte-manteauwoorden

Myriam Gallin

Een porte-manteauwoord (ook nog meng-, vlecht- of kofferwoord genoemd) combineert zowel de klank als de betekenis van 2 bestaande woorden. Ze hebben het effect dat ze efficiënt zijn : in 1 woord kan gezegd worden wat anders twee of meer woorden zou vergen.

BABYLANCE:	baby en ambulance
BOERKINI :	boerka en bikini
BREXIT:	British en exit
BROMANCE :	brother en romance
BROZEM :	bromfiets en nozem
BRUS :	broer en zus
CONCULEGA :	concurrent en collega
DIGIBEET :	digitaal en analfabeet
DINCHEN :	dineren en lunchen
GLAMPING :	glamour en camping
GREIGE :	grijs en beige
HALVARINE :	half (half zoveel vet) en margarine
INFOTAINMENT :	informatie en entertainment
JEGGING :	jeans en legging
KIDULT :	kid en adult
MALWARE :	malicious en software
SEXTING :	seks en texting (sms'en)
SHORTAMA :	short en pyjama
SMOG :	smoke en fog
VECHTSCHEIDING :	vechten en echtscheiding

Uitroepen

Myriam Gallin

Het leek me een leuk idee, om zoveel mogelijk uitroepen bijeen te sprokkelen en dan eens na te gaan in de SWL of ze gebruikt mogen worden bij het scrabblespel. Er zijn er zeker nog veel meer, maar dit is mijn resultaat.

Laten we beginnen met een begroeting: **hallo** en **dag/daag** kennen we natuurlijk allemaal goed, maar de volgende woorden worden minder gebruikt: **yo, doei, hoi, joehoe, aju, ajuus, tabee, ewa** en **bye.**

Als we de aandacht van iemand willen trekken roepen we: **hela, heila** of **helaba**.

Bij het ontdekken van leuke of mooie dingen, zeggen we al vlug woorden als: **tof, gaaf, cool, coewl, jeetje, jemig, jeminee, wow, tjonge, sjonge, swag.**

Zijn we akkoord met iets, zeggen we **oké, okido, okidoki, prima** of **toppie**.

Als kinderen iets lekkers op hun bordje krijgen, horen we woorden als **jammie, mjam, mjammie** of **njamnjam**. Als het iets vies is daarentegen, horen we eerder **bah** of **jakkes.**

Kreten van verbazing klinken als volgt: **olala, asjemenou, hoho** of **goh**.

Hoera, hoezee, hoppa, jippie en **joepie** zijn uitingen van blijdschap.

Wil men iemand aansporen, roept men dingen als: **allee, komaan, hup**, **hupla, huppekee, huppakee** of **hupsakee**.

De lijst van vloeken is betrekkelijk lang, alhoewel er zeker en vast nog meer zijn dan deze: **verdomme, verdorie, miljaar, verrekt, verhip, jandorie, jandosie, dju, nondedju, nondeju, merde, shit, fuck, gompie, godsamme, sodeju, gadver, gatver, getver, godver.**

Het **welles** – **nietes** verhaal kennen we wel allemaal.

Bij een ongelukje horen we uitroepen als: **oei, amai, oeps** of **hola**.

Basta is een leenwoord uit het Italiaans of Spaans en betekent zoveel als "zo zij het".

We beginnen een zin vaak met **wel, awel, welnu** of **nou**.

Ocharme of **ocharmen** is een uiting van medelijden en **duh** of **wiedes** is een reactie op wat voor de hand ligt.

En als laatste hebben we dan nog de geluidsimitaties, die we dikwijls in stripverhalen tegenkomen zoals: **boem, boenk, boink, pats, bam, dingdong, kaboem, plons, pang, plof, piep, smak, zzz, brr, …**

Artistiek hoekje

In vorige edities werden muzikale termen en muzikale benamingen, voornamelijk afkomstig uit het Italiaans, uitvoerig besproken. Muziekinstrumenten en gerelateerde woorden in verband met de constructie of het bespelen ervan kwamen echter nog niet aan bod. Hieronder een lijst van minder bekende instrumenten.

APINTI *(-'s)*	naar onderen wijd uitlopende houten trommel waarover een vel is gespannen dat met wiggen wordt vastgezet en met de vingers wordt bespeeld
AULOS *(auloi)*	blaasinstrument uit de Griekse oudheid, een schalmei met een of twee pijpen
BAGLAMA *(-'s)*	op een luit lijkend Turks tokkelinstrument met een ovale klankkast, een lange hals en drie dubbele snaren = saz
BANSURI *(-'s)*	Indiase dwarsfluit van bamboe
BERIMBAU *(-s)*	Zuid-Amerikaans snaarinstrument bestaande uit een aan een kalebas bevestigde boogvormige reep hout met een stalen snaar die wordt bespeeld door met een houten stok ritmisch tegen de snaar te tikken
BODHRÁN *(-s)*	Ierse handtrommel, gebruikt in Ierse folkmuziek
BONGO *(-'s)*	oorspronkelijk Cubaanse, met de vingers bespeelde trommel
BOUZOUKI *(-'s)*	Grieks snaarinstrument met lange hals, verwant aan de mandoline
BUGEL *(-s)*	trompetachtig instrument met ventielen dat in harmonie- en fanfareorkesten gebruikt wordt
CAPOTASTO *(-'s/ -ti)*	kunstmatige kam die de snaren van een instrument verkort
CATGUT *(g.mv.)*	gedroogde, ineengedraaide darmen van paarden, schapen e.d., gebruikt als snaren voor muziekinstrumenten
CELESTA *(-'s)*	klavier met stalen staven, orkestinstrument met klokjesachtige toon
CHARANGO *(-'s)*	op een gitaar lijkend Zuid-Amerikaans snaarinstrument met vijf paar snaren
CIMBALOM *(-s)*	grote citer waarvan de snaren met stokjes worden bespeeld
CLARINO *(-'s)*	soort baroktrompet
CLAVE *(-s)*	elk van de twee hardhouten staafjes die samen een slaginstrument vormen
CONGA *(-'s)*	hoge cilindrische trom op een onderstel die met de vingers wordt bespeeld
DJEMBÉ *(-s)*	soort van West-Afrikaanse trommel
DOBRO *(-'s)*	soort van akoestische gitaar met een metalen klankbodem
DOMRA *(-'s)*	driesnarige Russische luit
DULCIMER *(-s)*	hakkebord
EUFONIUM *(-nia)*	koperen blaasinstrument met vier ventielen en wijdere mensuur dan de bariton = tenortuba
FOEKEPOT *(-ten)*	rommelpot
GAMELAN *(-s)*	Javaans orkest
GITARRON *(-s)*	Midden- en Zuid-Amerikaanse basgitaar met grote klankkast en een vrij korte, fretloze hals
GONGEN *(ww.)*	op de gong slaan
HELICON *(-s)*	cirkelvormig gebouwde contrabastuba voor militaire muziek
HIHAT *(-s)*	onderdeel van een drumstel bestaande uit twee beweegbare bekkens

KANTELE *(-s)*	halsloze citer met een variabel aantal snaren gebruikt in Scandinavische volksmuziek
KAZOO *(-s)*	soort mirliton, bestaande uit membraan, mondstuk en klankkast
KLAROEN *(-en)*	koperen blaasinstrument, vergelijkbaar met de trompet maar zonder of met slechts één ventiel
KORA *(-'s)*	West-Afrikaans tokkelinstrument met een grote klankkast en 21 snaren
KOTO *(-'s)*	op een citer lijkend Japans snaarinstrument
MANDOLA *(-'s)*	tokkelinstrument met vier dubbele snaren, in stemming overeenkomend met de altviool
MARIMBA *(-'s)*	xylofoon met klankbuizen onder de aangeslagen houten staven
MELODEON *(-s)*	trekzak
MELODICA *(-'s)*	soort van mondharmonica waar je lucht in blaast via een mondstuk en waarvan de toonhoogte via toetsen wordt bepaald
MIRLITON *(-s)*	rieten of kartonnen fluitje, aan een of beide einden afgesloten met een membraan
MUSETTE *(-s/-n)*	trekharmonica
NGONI *(-'s)*	Afrikaans instrument dat beschouwd wordt als de voorloper van de banjo en gitaar
OCARINA *(-'s)*	muziekinstrument in de vorm van een vogelromp, met negen toongaten en een kort buisje in het midden waarop geblazen wordt
OED *(-s)*	fretloze, elfsnarige Arabische luit
PIANOLA *(-'s)*	mechanische piano die automatisch muziek maakt door het afspelen van muziekrollen
PINTI *(-'s)*	= apinti
POMMER *(-s)*	middeleeuws blaasinstrument, met dubbel rietblad
RUISPIJP *(-en)*	rietfluit / herdersfluit
SABAR *(-s)*	lange, smalle, West-Afrikaanse trommel, die met de hand en/of een lange stok wordt bespeeld
SARANGI *(-'s)*	Voor-Indische viool: houten strijkinstrument, met perkamenten overtrek en drie of vier snaren
SHAMISEN *(-s)*	met een groot plectrum bespeelde, driesnarige luit, vooral bekend als het begeleidingsinstrument van geisha's
SISTRUM *(-s/-tra)*	rinkelinstrument, bestaande uit een hoefijzervormig raam waardoor een aantal staafjes gestoken zijn die rinkelen bij het schudden
SJOFAR *(-s)*	= ramshoorn, Joods ritueel instrument
SOPRILLO *(-'s)*	kleinste saxofoon, een octaaf hoger dan de sopraansaxofoon
SOUSAFOON *(-s)*	tuba met de beker naar voren gericht
TABLA *(-'s)*	dubbele trom
TANGELEN *(ww.)*	heel slecht spelen op een piano
TEORBE *(-n)*	luitvormig snaarinstrument uit de zeventiende en de achttiende eeuw met een dubbele hals
THEREMIN *(-s)*	elektronisch instrument dat bespeeld wordt door de handen in een elektromagnetisch veld te bewegen
TRITON *(-s)*	trompethoorn
UKELELE *(-s)*	klein, op een gitaar lijkend instrument met vier snaren die getokkeld worden
VIHUELA *(-'s)*	soort middeleeuwse Spaanse gitaar
ZUMMARA *(-'s)*	houten blaasinstrument bestaande uit twee aan elkaar gebonden fluiten die samen, maar ook afzonderlijk bespeeld kunnen worden

Opvallende woorden uit de interclubs van 2023

Bart Verbeke

ALCYON *(-en)*	ijsvogel
ALUINEN *(ww.)*	in een aluinbad dopen (leerbereiding)
BANYAN *(-s)*	steltwortels vormende tropische boomsoort, een heilige boom in India
BEMENSEN *(ww.)*	bemannen
BODDEREN *(ww.)*	hard kloppen, stoten, lawaai maken
BOAP *(-s)*	beestenontmoetings- en activiteitenplek
CAMBER *(g.mv.)*	stand van het voorwiel van een auto ten opzichte van het verticale vlak door de horizontale middellijn van het wiel
CENTAVO *(-'s)*	bronzen pasmunt in Zuid-Amerika
CHAPPE *(g.mv.)*	verkorting van chappezijde : afvalzijde; weefsel van chappezijde
DIACONES *(-sen)*	weduwe of ongehuwde vrouw die de handoplegging heeft ontvangen en bij godsdienstonderricht en doop van vrouwen assisteert
DIEKEN *(ww.)*	op onderzoek uitgaan; geslachtsgemeenschap hebben met
DOEKOEN *(-s)*	(in Indië) inheemse heelmeester
DYOGO *(-'s)*	literfles voor of met bier
ELECT *(-en)*	door de paus benoemde bisschop, die de wijding nog niet ontvangen heeft
FLAMEN *(ww.)*	verbaal geweld gebruiken bij communicatie via het internet, m.n. bij het e-mailen
FOVEN *(ww.)*	onvoltooid verleden tijd van het ww. fuiven (= fuifden)
GAUGE *(-s)*	standaardmaat, m.n. aanduiding van de fijnheid van weefsel, uitgedrukt in het aantal steken per 1,5 inch of 3,5 cm
GRAFBORD *(-en)*	ruitvormig wapenbord, boven of nabij een graf in de kerk gehangen
HERAS *(-sen)*	bouwhek
KOTA *(-'s)*	versterkte plaats; kern van een stedelijke gemeente
KUCHELEN *(ww.)*	enigszins kuchen
MARODEUR *(-s)*	achtergebleven soldaat die plundert; stroper
MEERLE *(-n)*	merel
MONADE *(-n)*	eenheid, ondeelbaar bestanddeel van stof of geest ; trilhaardiertje
ONUS *(onera)*	last
OPSTEMMEN *(ww.)*	hoger stemmen
PAGUS *(pagi)*	landelijk district in het Romeinse Rijk en daarna
PATOK *(-s)*	vlaktemaat op Java van 1/20 bouw
PEDATI *(-s)*	(in Indië) Javaanse buffelkar
PIJK *(-en)*	(in een kaartspel) schoppen

RAMP *(-s)*	schans die bij het skateboarden wordt gebruikt
REEPKERF *(-ven)*	elk van de insnijdingen in de baard van een sleutel
REHAB *(-s)*	ontwenningskliniek
ROWTI *(-s)*	dikbekje met een oranje buik
SICK *(bv.nw.)*	ziek; weerzinwekkend; geweldig
SOEDAH *(tussenwerpsel)*	(in Indië) al klaar; laat maar, hoeft niet
UITHIELEN *(ww.)*	de hak (van een klomp) wat meer naar achteren uithollen zodat de hiel erin kan
VENERIEK *(bv.nw.)*	op het geslachtsleven betrekking hebbend; met een geslachtsziekte besmet
WANOVEN *(-s)*	oven voor het smelten van glas, in de vorm van een grote bak
ZWET *(-ten)*	grenssloot, zwetsloot

Wormen en maden

Greet Faes

Wormen en maden zijn zelfstandige naamwoorden en wurmen (wat ze allebei goed kunnen) is een werkwoord. Wormen en maden zijn niet hetzelfde, maar hebben naast verschillende ook gemeenschappelijke kenmerken.

Wormen en maden wurmen een stukje , wees daar maar zeker van, overal steken ze hun neus tussen en wij, geciviliseerde mensen (?) houden niet van hen, wij vinden ze vies, maar andersom ook, vermoed ik…

Er zijn veel soorten wormen, de laatste die ik gezien heb waren kleine slanke, elegante, wormpjes die zich hadden genesteld in mijn patisseriebloem, ze voerden een dansje uit en keken me aan met hun zwarte bolle oogjes op de meest denkbare onschuldige manier. Geen pannenkoeken vandaag.

Ook heb ik al vieze, vuile, vettige maden zien kruipen in het huis van de buren, walgelijk, nadat een stuk vlees achter de diepvries lag te rotten. Maar weer, op een heel onschuldige manier kropen ze het hele huis door, tot op de slaapkamers. Echte psychopaten die beestjes, niet het minste schuldbesef. Veel opkuiswerk voor mijn oudere buren. Zelf wassen ze hun kruipbuiken in onschuld.

De meest geëmancipeerde wormen zijn wel de regenwormen, die zijn én mannelijk én vrouwelijk, en hebben zowel eitjes als sperma in zich, zeg nu niet dat regenwormen banaal zijn. Ze zijn hip en nog even en ze zullen ook verschijnen op de voedingsmarkt in de vorm van een hamburger of een krokante snack. Bereid je voor.

Zeker niet te vergeten, de lintwormen, die geluidloos in sommige mensen hun interne delen sluipen, en in kleine deeltjes, langs het minst gezellige plaatsje van ons lichaam weer tevoorschijn komen en er dan uitzien als linguine met roomsaus. Dan vraag ik me af, waar hebben die zich onderweg gedoucht?

De specialiteit van wormen is dat ze zich overal kunnen doorwurmen, ook al is er geen plaats voorzien, zij creëren die wel en wurmen zich daar waar ze helemaal niets te zoeken hebben. Het zijn ongenode, opdringerige gasten wanneer ze binnenskamers verschijnen. Terug naar je eigen habitat zou ik zeggen, maar die uitspraak klinkt niet politiek correct.

Dan heb je nog de aanstellerige glimwormen, de maden die uit je notenchocolade tevoorschijn komen, of uit die sappige appel waarvan je dacht dat hij goed ging smaken. Het zijn smaakbedervers.
Overal wurmen ze zich in, in je fruitmand, in je slaatje, zelfs in je kleren kan je ze tegenkomen, als een vlieg zijn behoefte gedaan heeft op een kledingstuk. En dat noemt zich dan ‘kleerworm’, met de pretentie van een modeontwerper.

Maar wurmen is niet alleen een eigenschap van wormen en maden, kijk maar eens naar een mensenmassa, de hadj in Mekka, Tomorrowland, een voetbalstadion, een scrabbletornooi (of vergis ik me?).
Qua populariteit kunnen we echt niet winnen van al het voorgaande, maar de amusementswaarde is veel groter, en al zeker vergeleken bij wormen die ongenood in je fruitmand liggen te wurmen.

Een weetje : er bestaan 145 woorden die eindigen op wormen (niet allemaal in de SWL).
En nog een weetje : kruipbuiken staan niet in onze SWL, maar is elders terug te vinden als werkwoord ‘kruipbuikend’, of zich traag voortbewegen. In ’t Engels ‘crawling’.

Vervoegingsgekte

Freddy Van Looy

Tijdens een partij legt iemand HOEI op het bord, en dat is warempel ook de max van die beurt. Zegt iemand: "Dat is de verleden tijd van HAAIEN, want de verleden tijd van WAAIEN is toch ook WOEI!" Algemene hilariteit!

HAAIEN is inderdaad een werkwoord en heeft diverse betekenissen, o.a. 'de baas spelen', 'ruziemaken' en 'uitplunderen'. HOEI is gewoon een tussenwerpsel als informele begroeting zoals **DOEI** of **DÁÁG**. In dat verband mag **DOEIDOEI** ook!

HAAIEN brengt ons naar **LAAIEN**. **LAAI** is een bijvoeglijk naamwoord dat 'brandend' of 'vurig' betekent. LAAIEN is uiteraard ook een werkwoord dat 'heftig branden' of 'krachtig schijnen ' betekent.
En de verleden van LAAIEN is natuurlijk (niet!) LOEIEN;-)

Een **LOEI** als zelfstandig naamwoord duidt op een 'kanjer' of een 'loeier'.
LOEIEN als werkwoord slaat op het geluid van een rund of het luid roepen van mensen.

LAAIEN brengt ons weer verder naar **VLAAIEN**. Uiteraard is dat het meervoud van VLAAI. Als zelfstandig naamwoord is dat in de eerste plaats een rond gebak, maar het kan ook een slet zijn of een geul in een weiland. Als bijvoeglijk naamwoord betekent het 'bedorven' of 'stinkend' (van water); dus **VLAAIE** is ook goed voor de SWL!

Bij VLAAI denken we nu onmiddellijk aan **VLOEI**: sigarettenpapier of de hand van een anker. Het **VLOEITJE** krijgt in de Van Dale een afzonderlijke vermelding. Het slaat dan op een stukje sigarettenpapier of op een onderlegger voor glazen of 'viltje'. **VLOEIEN** is ook een werkwoord en betekent 'stromen' of 'droogmaken met vloeipapier'.

Nu we toch bezig zijn kunnen we ook de **KOEIEN** laten LOEIEN ;-) KOEIEN is géén werkwoord, maar het meervoud van zowel '**KOE'** als '**KOEI'**.

Van KOEIEN naar **KAAIEN** is dan weer een kleine stap. KAAIEN is een werkwoord met vele betekenissen: gooien, vallen, gappen, enz… Als zelfstandig naamwoord verwijst **KAAI** naar o.a. een kade of pruimtabak.

En wat vinden we van **MAAIEN** en **MOEIEN**? Allebei werkwoorden die geen uitleg behoeven. **MAAI** is een zelfstandig naamwoord en duidt op een made.

We besluiten met **STOEIEN** en **STAAIEN**. STOEIEN kan op allerlei manieren. STAAIEN is het meervoud van **STAAI**, de afstand tussen twee hechtingen in een visnet.

Tussen haakjes: de 'normale' verleden tijd van **WAAIEN** is **WAAIDE**.

Vergeten (scheld)woorden

Myriam Gallin

Onlangs las ik in een boek het woord "belhamel". Ik dacht bij mezelf : dat is nu eens een woord dat je tegenwoordig niet veel meer hoort. Het viel mij wel op dat de meeste "vergeten woorden" scheldwoorden zijn. Ik heb er nog veel gevonden in de SWL, en inderdaad veel die ik niet ken, maar allemaal kan ik ze hier niet opnoemen.

Belhamel is dus een ander woord voor een brutale jongen. Nog andere synoniemen hiervoor zijn : **batraaf, beersem, lorejas, doerak, rekel, brandal** en **schavuit**.

Een slecht, gemeen persoon werd uitgejouwd als **aterling, gannef, schoelje, smiecht, hondsvot, patjakker, smuigerd** of **schobbejak.** Een **bloodaard, labbekak, sappie, haasvreter of drijter** was een bangerik.
Een stommeling werd al eens uitgescholden voor **jandoedel, klootviool, klojan, luilebol, oetlul, oelewapper** of **schlemiel**.

Wanneer een persoon nogal negatief overkwam, noemde men hem **galbak, kribbebijter, kniesoor, nijdas, azijnpisser, netenkop** of **bietebauw**.

Een **pierewaaier, boemelaar** of **zwabber** was iemand die onverantwoordelijk was.
Een zeurkous kreeg vaak de woorden **zemelaar, klepzeiker, teemkous, zemelknoper** of **brompot** naar het hoofd geslingerd.

Een totebel, greppeldel, zoldersnol of **tuthola** waren de scheldnamen voor een ordinaire vrouw.
Een viezerik of obsceen persoon was een **vuilbaard, goorlap** of **smeerkanis**.

Een **kromtong** was iemand die gebrekkig praatte en een **plegiskop** was een pestkop. Een **graftak** was iemand die door zijn gedrag de goede stemming wist te bederven.

Dan heb je uiteindelijk nog de niet-scheldwoorden zoals **ginnegappen** (spottend lachen), **zieltogen** (op sterven liggen), **ijlebenen** (hard lopen), **snakerij** (grap), **echtkoets** (huwelijksbed), **deemstering** (schemering), maar de leukste vind ik **billentikker** (deftige zwarte herenjas).

Puzzelhoekje

Myriam Gallin

Zoek bij elke omschrijving het juiste woord, en schrijf de bijbehorende letter in volgorde onderaan op de lijn. Bij juiste oplossing vormen deze letters een gezegde.

1. notabel
2. tropisch regenwoud
3. weerkaatsen
4. assisteren
5. bedrog plegen
6. keuvelen
7. kleinigheid
8. bijdehand
9. tuimelen
10. verstoppen
11. arrogant
12. gemeen volk
13. slecht gehumeurd
14. griezelig
15. domkop
16. versieren
17. handlanger
18. grofgebouwd
19. frivool
20. doen alsof

ondersteunen G	schonkig A	kukelen E	burlesk A	galmen N
pimpen E	pedant D	merkwaardig J	rapaille O	sjoemelen G
rimboe O	minkukel G	macaber D	goochem E	fingeren N
balorig U	palaveren E	maskeren R	stroman D	bagatel L

Oplossing uiterlijk op 05/06/2024 naar: dewoordenaar@ntsv.eu
De winnaar zal worden uitgeloot op de IC Chipka Aalst op 15/06/2024.
Kom je niet naar de interclub, geen probleem, je prijs wordt aan iemand van je club meegegeven.

Oplossing puzzel De Woordenaar december 2023
BIJ DE PINKEN ZIJN